Vol 3 Issue 1 Oct 2013
ISSN No : 2249-894X

Monthly Multidisciplinary Research Journal

Review Of Research Journal

Chief Editors

Ashok Yakkaldevi
A R Burla College, India

Flávio de São Pedro Filho
Federal University of Rondonia, Brazil

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Kamani Perera
Regional Centre For Strategic Studies, Sri Lanka

Welcome to Review Of Research

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2249-894X**

Review Of Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial Board readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

Advisory Board

Flávio de São Pedro Filho
Federal University of Rondonia, Brazil

Kamani Perera
Regional Centre For Strategic Studies, Sri Lanka

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Fabricio Moraes de AlmeidaFederal University of Rondonia, Brazil

Catalina Neculai
University of Coventry, UK

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Horia Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Xiaohua Yang
University of San Francisco, San Francisco

Karina Xavier
Massachusetts Institute of Technology (MIT), USA

May Hongmei Gao
Kennesaw State University, USA

Marc Fetscherin
Rollins College, USA

Liu Chen
Beijing Foreign Studies University, China

Mabel Miao
Center for China and Globalization, China

Ruth Wolf
University Walla, Israel

Jie Hao
University of Sydney, Australia

Pei-Shan Kao Andrea
University of Essex, United Kingdom

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Ilie Pintea
Spiru Haret University, Romania

Mahdi Moharrampour
Islamic Azad University buinzahra Branch, Qazvin, Iran

Titus Pop
PhD, Partium Christian University, Oradea,
Romania

J. K. VIJAYAKUMAR
King Abdullah University of Science & Technology,Saudi Arabia.

George - Calin SERITAN
Postdoctoral Researcher
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences
Al. I. Cuza University, Iasi

REZA KAFIPOUR
Shiraz University of Medical Sciences
Shiraz, Iran

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

Nimita Khanna
Director, Isara Institute of Management, New Delhi

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University, Kolhapur

P. Malyadri
Government Degree College, Tandur, A.P.

S. D. Sindkhedkar
PSGVP Mandal's Arts, Science and Commerce College, Shahada [M.S.]

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

C. D. Balaji
Panimalar Engineering College, Chennai

Bhavana vivek patole
PhD, Elphinstone college mumbai-32

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary, Play India Play (Trust),Meerut (U.P.)

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

Jayashree Patil-Dake
MBA Department of Badruka College Commerce and Arts Post Graduate Centre (BCCAPGC),Kachiguda, Hyderabad

Maj. Dr. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

AR. SARAVANAKUMARALAGAPPA
UNIVERSITY, KARAIKUDI,TN

V.MAHALAKSHMI
Dean, Panimalar Engineering College

S.KANNAN
Ph.D , Annamalai University

Kanwar Dinesh Singh
Dept.English, Government Postgraduate College , solan

More.........

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.isrj.net

Review Of Research
Vol. 3, Issue. 1, Oct. 2013
ISSN:-2249-894X
Available online at www.ror.isrj.net

ORIGINAL ARTICLE

शिक्षणाचा स्तर वाढविण्यात वा घटविण्यात नियोजनातील आर्थिक भूमिका

सरीता म. सिंधी

पी.एच.डी. स्कॉलर जे.जे.टी. युनिवर्सिटी झुनझुनु राजस्थान

सारांश :

भारतातील शैक्षणिक दर्जा उंचावण्यासाठी /घसरण्यासाठी आर्थिक घटकच जबाबदार आहे. जीवनमुल्यांचे संवर्धन हा शिक्षणाचा अर्थ आहे. शिक्षण हे मनाला वळण देत असतानाच समाजपरिवर्तनासाठीही प्रयत्नशिल असते हे विसरुन चालणार नाही. आज प्रत्येक क्षेत्रात 'अर्थ' हा शब्द अर्थपुर्ण झाला आहे. पूर्वी आपण शिकत असतांना असे सांगितले जायचे की अन्न, वस्त्र व निवारा या तीन मानवी गरजा आहेत परंतु आज 21 व्या शतकात वावरतांना 'पैसा' हाच सर्वात मोठी व मुलभुत गरज आहे, असे चित्रण आपल्या डोळयापुढे बऱ्याच प्रसंगी उभे रहाते आणि हाच अर्थ/पैसा शिक्षण व्यवस्थेचा पाया बनत चालला आहे. म्हणजेच आज परिश्रम talent व क्वालीटीज ला सुध्दा पैसा मागे पाडतो आहे. परंतु....... हे आता कोठेतरी बंद व्हायला पाहिजे असे वाटते.

प्रस्तावना :

हे ईश्वरा आशिर्वाद दे आमच्या परिश्रमाला विकसनशिल देशाला विकसित घडवायला, घामातुन आमच्या जन्म होवु दे दुसऱ्या स्वप्नाला विकसित भारताचे भाग्य लाभू दे.

आमच्या युवा पिढिला।
नको करायला लावु पैशाच्याच तडजोडी
पैशाच्याच कारणामुळे बुध्दीवंत ही पडले मुरगडी,
हे ईश्वरा सर्वांना समान शिक्षण समान संधी दे,
नको करु फक्त पैशाचाच खेळ, माणसाला मानव म्हणुनच राहू दे।
हे ईश्वरा आशीर्वाद दे आमच्या परिश्रमाला

प्राचिन शिक्षण पध्दती :–

भारतातील प्राचिन शिक्षण पध्दती आधुनिक शिक्षण पध्दतीपेक्षा अगदी भिन्न होती. ज्ञान हे पवित्र समजल्या जाई. ज्ञान अगदी विनामुल्य दिल्या जाई. आचार्य ही कोणत्याही अटी न घालता विद्यार्थ्यांचा स्वखुशीने स्विकार करीत व मेहनत घेवुन त्यांना शिकवित असे प्रसंगी त्यांना अन्नवस्त्र ही पुरवित असे व विद्यार्थ्यांना आश्रयही देत असे.

वैशिष्टये :–

1)विद्यार्थ्यांना शिक्षणासाठी पैसा खर्च करावा लागत नसे. त्यावेळी गुरुदक्षिणा ही सेवास्वरुपात कींवा वस्तुस्वरुपात दिल्या जाई.
2)प्राचिन शिक्षण पध्दतीत गुरुचे कार्य हे फक्त अध्यापन करणे हेच होते.
3)विद्यार्थी हा गुरुकुलाला राहुन शिकत असल्याने पूर्णवेळ विद्यार्थी असे शिक्षणासोबतच इतर संस्कार मुल्यही शिकविल्या जाई.

प्रचिन काळातील शिक्षण हे केवळ अर्थरुपाशी निगडीत नव्हते सर्वासाठीच एक प्रकारचे व सर्वसमान संधीचे होते.

आधुनिक शिक्षण पध्दती :–

आजची शिक्षण पध्दती/प्रणाली ही अर्थ/पैसा वरच अवलंबुन आहे. शिक्षण पध्दती ही व्यवहारीक झाली आहे. शिकणे व शिकविणे हा एक प्रकारचा व्यवहार झालेला आहे. शाळेची निर्मीती ही सेवाभावासाठी व समाजाच्या हितासाठी केली जाते परंतु आज शाळेची निर्मिती केवळ पैसा कमाविण्याच्याच दृष्टीकोनातुन केल्या जात आहे. त्यामुळे तीथे चालणारी शिक्षणप्रक्रीयाही त्याच प्रकारची आहे. अनेक शाळांचे व्यवस्थापक हे शाळेची निर्मिती पैसा कमाविण्याच्याच माध्यमातुन शाळा काढतात, शाळेच्या नावावर पैसा ही कमावितात व समाजात प्रतिष्ठा ही होते परंतु हेच

Title: *शिक्षणाचा स्तर वाढविण्यात वा घटविण्यात नियोजनातील आर्थिक भूमिका* **Source: Review of Research [2249-894X]** *सरीता म. सिंधी*
yr:2013 vol:3 iss:1

अनुकरण त्या शाळेत / विद्यालयात शिकणारे विद्यार्थी करतात व परिणामी अशैक्षणिक वातावरण होते आणि हे विद्यार्थ्यांसाठी अनपयुक्त ठरते. व हयाचाच परिणाम समाजावर व भविष्यावर ही पडत असतो.

वैशिष्टये :–

1)विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणासाठी फक्त पैसाच मोजावा लागतो.
2)शिक्षक हा व्यवसाय म्हणुन काम करीत असल्यामुळे त्याला पचेल तेवढेच शिक्षण देतो.
3)विद्यार्थ्यांना संस्कार व माणुसकीचे शिक्षण मिळत नाही फक्त ज्याच्या जवळ पैसा त्यालाच चांगले शिक्षण मिळते.

आपण जेव्हा दोन्ही शिक्षणपध्दतीची तुलना केली तर आजची शिक्षण पध्दती ही ज्याच्याजवळ पैसा आहे, त्यालाच परवडत असल्याचे दिसते. शिक्षक ही व्यवहार समजुन शिकवित असल्यामुळे सरकारी शाळामधील शिक्षणाचा दर्जा व विद्यार्थ्यांची संख्या ही कमी झालेली दिसते. दुसरीकडे खाजगी विनाअनुदानीत शाळेचा दर्जा उंचावलेला दिसतो. दर्जेदार खाजगी शिकवणीत ही विद्यार्थ्यांचा ओढा आपणाला दिसून येतो. हे दर्जेदार शिकवणी वर्ग विद्यार्थ्यांकडून लठ्ठ फि घेवुन त्यांचा सर्वांगिण विकास न करता फक्त परिक्षा देण्यापुरतेच शिक्षण देतात. त्यामुळे 100 टक्के गुण घेणारे विद्यार्थी ही जीवनपध्दतीत नापास झालेले दिसतात. आणि या सर्व बाबींचा परिणाम ग्रामिण भागावर पडलेला आहे. खेडयांमधुन चालणाऱ्या सरकारी शाळा ओसाड पडलेल्या दिसत आहे. ज्याचे पालक शिक्षणाकरीता पैसा पुरवु शकतात. असेच विद्यार्थी पुढेपुढे जाताहेत. याचाच परिणाम रिक्षा चालविणारे / मोलमजुरी करणारे श्रमिक कामगार पाल्याच्या शिक्षणाकरीता जीवाची ओढताण करुन कान्व्हेंट संस्कृतीत मोठे करीत आहे. हाच विद्यार्थी मोठा झाल्यावर आई व वडीलांची ओळख करुन द्यायलाही त्याला लाज वाटते. असेही कित्येक अनुभव आपणास सांगता येईल.

ही विषयाची एक बाजु आहे व दुसरी बाजुही तितकीच महत्वपुर्ण आहे. 21 व्या शतकात वावरत असतांना जागतिकीकरणाचे वारे सर्वत्र पसरलेले दिसत आहे. आणि यामुळेच शिक्षण पध्दतीत जो दर्जेदार बदल घडुन आला तो फक्त आर्थिक बळावरच. या गळे कापु स्पर्धेच्या वातावरणात जो दर्जेदार व सक्षम आहे तोच टिकु शकरणार आहे आणि यामुळेच शिक्षण पध्दतीत अर्थरुपी शिक्षण परिणामी अनिवार्य ठरते आणि यामुळेच ही विषमतेची दुरी आपल्याला दिसते.

शासनाचे प्रयत्न :–

विषमतेची दुरी दुर करण्याकरिता शासनाव्दारे विविध योजना आणल्या जातात. मागास विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती दिली जाते. अतिगरीब विद्यार्थ्यांची शिक्षणाची सोय उपलब्ध करुन देण्याचाही प्रयत्न शासनामार्फत होते. शाळा / महाविद्यालयात विविध योजनांव्दारे निधी उपलब्ध करुन देऊन शासन ही सुविधा प्रत्येक विद्यार्थ्यापर्यंत पोहोचविण्याचा प्रामाणिक प्रयत्न केला तर ज्या आर्थिक घटकांच्या बळावर 21 व्या शतकात आपण शैक्षणिक दर्जा उंचावण्याचा प्रयत्न करत आलो, हा उद्देश पुर्ण होईल

निष्कर्ष :–

''भारतीय शिक्षणाची कुठलीही समस्या सोडविण्यासाठी शिक्षकांच्या दैनिक कार्याचा अनुभव असणे आवश्यक आहे, आणि शिक्षकांमध्ये आपल्या शिश्याच्या दृष्टीतुन जगाकडे पाहण्याची शक्ती जर असेल तरच ते सर्व साध्य होईल. शिक्षणाचा विस्तार होत असतांना शाळा, विद्यालये, महाविद्यालये शिक्षक मुख्याध्यापक व विद्यार्थी यात प्रचंड वाढ झाली आहे. संख्यात्मक वाढीमुळे गुणात्मक वाढीकडे लक्ष देवु शकले नाही ही आजची वस्तुस्थिती आहे. याबाबतीत तर व्यासपिठावरुन बरेच बोलले जाते परंतु उपाययोजना करण्यास असमर्थ ठरतात. शिक्षणाने लेखन वाचन इत्यादी कौशल्य विकसित केले, नौकरीही दिली परंतु जीवनमुल्ये रुजवण्यात शिक्षण अपयशी ठरले. जीवनाला दिशा देणारे शिक्षण देण्याची व आधुनिक शिक्षण पध्दतीत बदल करण्याची एकविसाव्या शतकाकडे वाटचाल करणाऱ्या भारतीय शिक्षण पध्दतीला आवश्यक आहे.

संदर्भ ग्रंथ :–

1)डॉ. सुरेश करंदिकर 'मुल्यशिक्षण' फडके प्रकाशन कोल्हापुर 1998
2)प्रा.ना.ग. पवार 'शिक्षण क्षेत्रातील विचारवंत' नुतन प्रकाशन पुणे 1995
3)डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम आणि भारत 2020 राजहंस प्रकाशन वाय.एस. अनुवाद
4) स्वामी विवेकानंद शिक्षण रामकृष्ण मठ नागपुर 1985
5) कुंडले म.बा. (2003), 'शै. तत्वज्ञान व शै. समाजशास्त्र' श्री विद्या प्रकाशन पुणे.

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished research paper.Summary of Research Project,Theses,Books and Books Review of publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- International Scientific Journal Consortium Scientific
- OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- DOAJ
- EBSCO
- Crossref DOI
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database

Review Of Research Journal
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.isrj.net